

ЦЕНТР ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ
Національної академії правових наук України

ЦПТ–в (2026) 06

21 вересня 2006 року

Висновок

на запит Міністерства внутрішніх справ України щодо термінів
правоохоронні органи та органи правопорядку

На адресу Національної академії правових наук України (НАПрН України) надійшло звернення від Міністерства внутрішніх справ України (МВС) [лист № 14670/08/14-2026 від 06.08.2026 (2582876)] за підписом заступника Міністра О. Сергєєва; далі – Звернення) з проханням підготувати висновок щодо питань, порушених у листі МВС від 07 липня 2026 року № 12356/08/14-2026, а саме:

1. Чи є конституційні терміни *правоохоронні органи* та *органи правопорядку* взаємозамінними і як вони співвідносяться?
2. Якими є співвідношення конституційних термінів *правоохоронні органи*, *органи правопорядку* та *органи досудового розслідування*?
3. Які функції, передбачені Конституцією України, притаманні правоохоронним органам та органам правопорядку?
4. Чи притаманні правоохоронним органам / органам правопорядку оборонні / безпекові функції?

Президент НАПрН України В. Журавель скерував Звернення до Центру правничої термінології НАПрН України (вих. лист № 676 від 12.08.2026 р.) із проханням «підготувати [...] висновок щодо порушених у листі [МВС] питань [...]».

Наукова комісія Центру правничої термінології (далі – ЦПТ) ухвалила цей Висновок 21 вересня 2026 року.

I. Щодо питання 1: Чи є конституційні терміни “правоохоронні органи” та “органи правопорядку” взаємозамінними і як вони співвідносяться?

A. Термін *правоохоронні органи*

1. Є підстави вважати, що термін *правоохоронні органи* з’явився вперше в українському законодавстві часів незалежної України ще до ухвалення Конституції України 1996 р., а саме – відтоді, як 23 грудня 1993 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про державний захист працівників суду і правоохоронні органи» № 3781-XII (далі – Закон № 3781-XII)¹. Цей нормативний акт не містив визначення (дефініції) поняття «правоохоронні органи». Натомість законодавець у частині першій статті 2 Закону № 3781-XII застосував казуальний перелік органів, що їх віднесли до категорії, позначеної як «правоохоронні органи». Відповідно до казуального переліку за Законом № 3781-XII: «Правоохоронні органи – органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції».

2. Із наведеного казуального переліку випливало, що застосоване в Законі № 3781-XII поняття «правоохоронні органи» охоплювало не лише органи, які виконували властиво те, що підпадало під поняття «правоохоронні функції» (за переліком – і «рибоохоронні» та «лісоохоронні» органи), а також «інші органи» – ті, що виконують позначуване як

¹ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 11, ст. 50.

«правозастосовні функції». У такий спосіб поняття «правоохоронні органи» набуло безмежно широкого змістового наповнення, оскільки поглинуло також поняття «правозастосовні органи». Унаслідок цього поняттю «правоохоронні органи» бракувало тієї властивості, завдяки якій його можна визнавати придатним виконувати функцію терміна – задовольняти офіційно встановлені вимоги до терміна, як-от: відповідність лексичного значення терміна позначеному ним поняттю (Г.2.2) і однозначна відповідність терміна поняттю (Г.2.3)². Адже попри спільний для обох слів – *правоохоронний* і *правозастосовний* – елемент *право*, кожне з них позначає цілком відмінні поняття, одне з яких стосується *охорони*³ явища *право*, а друге – *застосовування*⁴ явища *право*.

3. Окрім того, наявність прикінцевого елемента казуального переліку («інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції») в цілісній лексико-граматичній конструкції частини першої статті 2 Закону № 3781-XII ще більше заплутала ситуацію, бо з неї випливало, що не лише «інші органи», а й усі ті, що передують їм у казуальному переліку («органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, рибоохорони, державної лісової охорони...»), належать до родового поняття «правоохоронні органи», за допомогою якого позначили всю сукупність органів, що виконують «правозастосовні або правоохоронні функції». За такого формулювання було незрозуміло, які конкретно з усієї сукупності органів, позначених як «правоохоронні», виконують саме «правоохоронні функції», а які – «правозастосовні функції». Також бракувало однозначності в тому, чи всі вони в сукупності, чи кожен із них окремо виконують як ті («правоохоронні»), так і ті («правозастосовні») функції. Отже, попри те, що в Законі № 3781-XII розмежували функції на «правоохоронні» та «правозастосовні», у ньому не було поділу родового поняття «правоохоронні органи» на видові. За таких обставин поняттю «правоохоронні органи» так само бракувало властивості, завдяки якій його можна визнавати придатним виконувати функцію терміна.

4. У результаті пошуку не виявлено авторитетного (офіційного або наукового) українського джерела, що слугувало б підставою для застосування законодавцем наприкінці 1993 р. того казуального переліку органів, що їх у Законі № 3781-XII позначено як «правоохоронні», та сприяло б з'ясування, чому тоді законодавець не застосував при цьому описового пояснення (дефініції), що означає поняття «правоохоронні органи».

5. Водночас виявлено якраз те джерело, яке, найімовірніше, могло слугувати основою для розкриття українським законодавцем змісту поняття «правоохоронні органи» в той чи той спосіб у перші роки незалежності, коли саме советське правознавство все ще було панівним. За це джерело можна вважати *Юридический энциклопедический словарь*, друге видання якого вийшло друком у Москві 1987 року, що налічував понад 1000 статей⁵. Редакційна колегія

² Національний стандарт України. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. ДСТУ 3966:2009. Видання офіційне. К.: Держспоживстандарт України, 2010.

³ **ОХОРО́ННИЙ** – Який охороняє кого-, що-небудь; призначений для охорони (у 1, 2 знач.) // Який перебуває під охороною, підлягає охороні (Словник української мови: у 20 т. Т. 11. К., 2020. С. 607).

⁴ **ЗАСТОСОВНИЙ** – Який можна застосувати, використати (Словник української мови: у 20 т. Т. 5. К., 2014. С. 547).

⁵ *Юридический энциклопедический словарь* / Гл. ред. А.Я. Сухарев; Редкол.: М.М. Богуславский и др. 2-е изд., доп. М.: Сов. Энциклопедия, 1987. 528 с.

представила його як «універсальний довідник, що знайомить читача з найрізноманітнішими питаннями чинного *советского законодательства*, практики його застосування, а також містить відомості щодо найважливіших питань марксистсько-ленінської теорії держави і права»⁶. Крім того зазначалось, що в його створенні брав участь «великий колектив авторів – науковців-юристів і практичних працівників Москви, Ленінграда, Києва та ін. міст країни», які «намагались відобразити в 2-му виданні Словника все те, що доповнило і збагатило чинне право та найважливіші його теоретичні підвалини»⁷.

6. Цей Словник містив статтю «**правоохранительные органы**»⁸, у якій зміст зазначеного поняття розкрили через описове пояснення (дефініцію) так: «сукупність державних органів, основною (спеціальною) функцією яких є охорона законності, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями». Далі йшов казуальний перелік органів: «До П. о. зазвичай зараховують суд, прокуратуру, органи юстиції, внутр. справ., держ. безпеки, арбітражу». А потім – таке пояснення: «П. о. покликані реалізовувати політику *КПСС и Сов. гос-ва* з охорони законності та боротьби з правопорушеннями; виконувати конституційні завдання зі зміцнення правової основи держ. і сусп. життя, з покращання роботи нар. судів та ін. органів *правосудия*, прокурорського *надзора*, юстиції та міліції». Відтак у статті йшов опис окремих видів «*правоохранительной деятельности*», що її виконують конкретні органи відповідно до їм наданої законом компетенції, зокрема: прокуратура; суди; органи внутрішніх справ; органи юстиції; нотаріат. Крім того, пояснювалось: «Часом термін “П. о.” використовують у ширшому значенні: він охоплює не лише державні, а й громадські органи, спеціалізацією яких є боротьба з правопорушеннями (ради профілактики трудових колективів, *товарищеские суды*, народні дружини, ради пунктів охорони порядку та ін.»⁹.

7. Конституція України, чинна на час ухвалення Закону № 3781-XII (Конституція 1978 р. зі змінами і доповненнями від 27.10.1989, 24.10.1989, 19.06.1991, 95.07.1991, 17.09.1991, 14.02.1992, 17.06.1992, 19.06.1992, 19.12.1992, 17.11.1993), не містила поняття «правоохоронні органи», через що тодішнє його застосування в цьому законі не мало конституційної підстави. Невідомо, за яким критерієм (якими критеріями) склали перелік органів, що їх визначено в статті 2 Закону № 3781-XII.

8. Варта уваги обставина, що в чинній тоді Конституції повноваження «здійснювати заходи щодо забезпечення законності, охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю» було надано лише Кабінетові Міністрів України (відповідно до пункту 8 статті 119), а не органам за переліком, що їх містив припис частини першої статті 2 Закону № 3781-XII.

⁶ Указ. соч. С. 6.

⁷ Там же. С. 7.

⁸ Треба зауважити, що за першим його виданням (Юридический энциклопедический словарь / Гл. ред. А.Я. Сухарев; ред. кол.: М.М. Богуславский, М.И. Козырь, Г.М. Маньковский и др. М.: Сов. Энциклопедия, 1984. 415 с.) не було статті «правоохранительные органы».

⁹ Юридический энциклопедический словарь. 2-е изд., доп., М., 1987. С. 358.

9. Ухвалена 28 червня 1996 року Конституція України містила лише один випадок застосування поняття «правоохоронні органи»: у частині третій статті 17 визначили функцію позначених органів так – *забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України*. Внаслідок цього виникла розбіжність між тим, які саме органи підпадали під позначення «правоохоронні» за Конституцією України 1996 р. та які – за Законом 1993 р. (адже низка тих, що в переліку за Законом № 3781-XII, принаймні, органи прокуратури, внутрішніх справ, митні органи, органи державної податкової служби, рибоохорони, державної лісової охорони не належали до органів із повноваженнями «забезпечувати державну безпеку і захист державного кордону»). Ця розбіжність зберігає свою актуальність дотепер, тим що й зараз поточна редакція частини першої статті 2 чинного Закону № 3781-XII (станом на 1 вересня 2026 р.) відносить, зокрема, органи прокуратури, рибоохорони, державної лісової охорони, «інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» до поняття «правоохоронні органи».

10. У московському спеціальному навчальному джерелі, яке за часом опублікування недалеко від часу ухвалення Конституції України 1996 р.¹⁰ та в якому окреслено поняття «*правоохранительная деятельность*», зазначено, що поняття «**правоохранительные органы**» дуже близьке до поняття «**органы правопорядка** (общественного порядка)»: вони «дуже схожі, але не ідентичні»; коло органів, позначуваних цими поняттями, не збігається; не всі *органы правопорядка* можна вважати *правоохранительными*, як і серед *правоохранительных* є такі, що не виконують та не повинні виконувати функцію *охраны общественного порядка*, або **правапорядка** в широкому розумінні цього слова. У джерелі наголошено, що термін *правоохранительная деятельность* та позначуване ним поняття є «відносно молодими»: «їх введено в юридичний обіг усього-на-всього наприкінці 50-х – початку 60-х рр.», і цим почасти пояснювано той факт, що поняття *правоохранительная деятельность* ще було не «усталилось», довкола нього все ще йшла «активна суперечка», зокрема, щодо того, які органи треба було вважати *правоохранительными*¹¹.

11. Вірогідно, «відносна молодість» поняття *правоохранительная деятельность* (через появу в часи СРСР лише по смерті Сталіна), його «неусталеність» та невизначеність того, які саме органи є *правоохранительными*, у сучасній Московській державі станом навіть на 1997 рік – це все результат довготривалої практики застосовування усталеного слова-попередника *законоохранний* від часів більшовицького режиму (починаючи з 1920-х років) на позначення тих конкретних понять, що відповідали цілям і завданням диктатури пролетаріату.

12. Уживання слова *законоохранний* у розглядуваному контексті виявлено в єдиному на той час офіційному фаховому виданні кінця 20-х років ХХ ст. – часописі *Червоне право*. Там ішлося про головне призначення заснованої за ініціативою Леніна ще в середині 20-х років інституції совєтської прокуратури¹², що по суті означало повернення до старих традицій, які існували в Російській імперії до 1864 року відтоді, коли цар Петро I у 1722 році запровадив французьку модель спеціального державного органу – «*государевого ока*» – із завданням наглядати за

¹⁰ Гуценко К.Ф., Ковалев М.А. Правоохранительные органы. Учебник для юридических вузов и факультетов. 3-е издание, переработанное и дополненное. М.: Зерцало, 1997.

¹¹ Там же. С. 8.

¹² В Українській СРР Всеукраїнський центральний виконавчий комітет (ВУЦВК) ухвалив 28 червня 1922 року «Положення про прокурорський нагляд», на підставі якого було створено Державну прокуратуру у складі Народного комісаріату юстиції.

центральною та місцевою адміністрацією. З публікації випливає, що: «прокуратура, на підставі “Положення про прокурорський нагляд”, виступає як носитель і провідник *законоохоронної засади*»; «прокурорський нагляд [...] мав єдину мету, а саме здійснювати *нагляд за додержанням закону*»; «прокуратура здійснює *наглядну діяльність*, а сама ця діяльність є *законоохоронною*»; прокуратуру наділено було «виключно функціями *законо-охоронного нагляду*»¹³. Отже, у державі «диктатури пролетаріату» саме з діяльністю ленінського (а відтак сталінського) типу прокуратури було пов’язане активне застосовування низки словосполучень із компонентою *законоохоронний*, як-от: *законоохоронна діяльність*, *законоохоронна засада*, *законоохоронний нагляд*, *законоохоронний орган* тощо. У всі роки тоталітарного режиму в СРСР офіційна правнича доктрина та політична практика ототожнювали поняття *право* з поняттям *закон*. По смерті Сталіна сутність тоталітарної системи в СРСР не змінилась, однак тоталітарний режим, користаючись словом *право*, намагався приховати злочинний характер владних інституцій, які забезпечували його існування як *каральні органи*. Адже з певного моменту саме такі органи почали називати *правоохоронними*, відносячи до цієї категорії не лише советську прокуратуру, а й інші органи, як-от КДБ, міліцію і навіть суди. У такий спосіб первинно (від 20-х років XX ст.) *законоохоронна діяльність*, *законоохоронна функція*, *законоохоронні органи* згодом (від кінця 50-х років XX ст. і далі) стали відповідно *правоохоронними* на просторі СРСР. Отже, ті явища, що за часів тоталітарної системи російською мовою – як офіційною в СРСР – позначали із застосуванням прикметника *правоохранительный*, а українською скальковано як *правоохоронний*, *-а* (засада, діяльність, орган) – це трансформовані поняття з уживаного раніше з позначенням *законоохоронний*.

13. Відповідно, московське джерело 1997 р. подає, що під поняттям *правоохранительная деятельность* треба розуміти «таку державну діяльність, що її здійснюють з метою **охорони права** спеціально уповноважені органи в спосіб застосування юридичних засобів впливу в суворій відповідності до закону та за неухильного додержання встановленого ним порядку»¹⁴. Водночас чіткого визначення, що таке «сфера охорони права», не було. Одне із тлумачень зводилось до того, що це – «в с і та в с я к і прояви протиправності»¹⁵. *Правоохранительную деятельность* характеризували як «багатопланову» через «різноманітність виконуваних нею соціальних функцій», зміст яких «зумовлений основними напрямками конкретного виду державної діяльності». До **таких напрямків (функцій)** відносили:

- **конституційний контроль;**
- **правосуддя;**
- **організаційне забезпечення діяльності судів;**
- **прокурорський нагляд;**
- **виявлення і розслідування злочинів;**
- **надання юридичної допомоги**¹⁶.

¹³ Дубінський Л. Роля прокурора в радянському цивільному процесі // *Червоне право*. 1928. № 19 (61). С. 910–11.

¹⁴ Гуценко К.Ф., Ковалев М.А. Указ. соч. С. 10–11.

¹⁵ Там же. С. 11.

¹⁶ Там же. С. 12–13.

14. *Юридическая энциклопедия* (М., 2002 р.) подавала зміст поняття «правоохранительные органы» так: це – «сукупність органів, основною (спеціальною) функцією яких є охорона правопорядку, прав і свобод громадян, боротьба зі злочинністю, іншими правопорушеннями, забезпечення охорони громадського порядку і безпеки держави, відновлення порушених громадянських прав, у потрібних випадках – застосування визначених законом санкцій. До П.о. зазвичай відносять *прокуратуру*, органи юстиції, внутрішніх справ (МВС), федеральні служби безпеки (ФСБ), арбітраж. Розрізняють державні П.о. (прокуратура, МВС, ФСБ та деякі ін.) і недержавні (адвокатура, приватний нотаріат, приватні детективні та охоронні служби). [...] Є багатофункційні та однофункційні П.о. Перші – це МВС (провадить дізнання, попереднє слідство, забезпечує порядок у громадських місцях, виконує пожежний нагляд і т.д.), прокуратура (нагляд за законністю під час попереднього слідства, підтримання державного звинувачення в судах, загальний нагляд і т.д.), суди (розгляд кримінальних, цивільних, арбітражних справ та ін.). Другі – це органи податкової поліції (боротьба з визначеного виду правопорушеннями), нотаріат (посвідчення фактів, що мають юридичне значення). Оперативно-розшукова діяльність, що її виконують переважно негласно, сприяє розкриттю злочинів. Її провадять відповідні органи МВС, ФСБ, Федеральної служби податкової поліції, Служби зовнішньої розвідки РФ, Федеральної прикордонної служби РФ, Федеральної агенції урядового зв'язку та інформації при Президенті РФ (ФАПСИ)»¹⁷. До П.о. також належать: **«органи юстиції; [...] податкової поліції; митні органи РФ; нотаріат; адвокатура; приватні детективи та охоронні служби; Судовий департамент при Верховному Суді РФ, що відповідає за матеріально-технічне забезпечення судів, у віданні якого перебувають судові пристави (із забезпечення безперешкодного розгляду справ у судах і з виконання судових рішень)»**¹⁸.

15. За своєю суттю тлумачення поняття «правоохранительные органы» в *Юридической энциклопедии* (М., 2002 р.) мало чим відрізнялось від того, що подав ще за советської доби *Юридический энциклопедический словарь* (М., 1987 р.). Суть тлумачення в обох джерелах становлять компоненти, що були притаманні поняттю «законоохоронна діяльність» ленінського періоду, що їх пізніше (в середині ХХ ст.) було трансформовано в складники советизованого поняття «правоохоронна діяльність» відповідно до ества політичного режиму, заснованого на невизнанні поділу влади як одного із засадничих принципів конституційного ладу. Доказом того, що тоді та так утворене советизоване поняття є ознакою політичної системи, за якої немає поділу державної влади, слугує цільове в його межах віднесення до одного конгломерату, позначеного як *правоохоронні органи*, неоднорідних і неpojєднаних за демократичної політичної системи елементів: советського типу прокуратури, органів виконавчої влади (переважно репресивних, що їх ще називають «силовими»), судів, адвокатуру, нотаріат та ін.

16. Попри те, що ухвалена 28 червня 1996 року Конституція України закарбувала принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову (частина перша статті 6), до актів українського права тривалий час не вносили змін, завдяки яким зазнало б видозміни тлумачення поняття «правоохоронні органи», подане ще за Законом № 3781-XII.

¹⁷ *Юридическая энциклопедия* / Отв. ред. Б.Н. Топорнин. М.: Юрист, 2001. С. 815.

¹⁸ Там же. С. 816.

17. Вітчизняна наукова ж доктрина станом уже на початок 2000-х рр. не лише підтвердила, що поняття «правоохоронні органи» треба розуміти не інакше, як це є в Законі № 3781-XII, а й пішла значно далі, чітко підтвердивши, що вона міцно тримається ключового елементу московської парадигми в цьому питанні. Доказ – тлумачення в «Юридичній енциклопедії» (2003 р.) : **«ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ** – в Україні держ. органи, спеціально уповноважені здійснювати контроль і нагляд за додержанням Конституції, законів та ін. нормат.-прав. актів, забезпечувати правопорядок, застосовувати заходи держ. примусу до правопорушників»¹⁹. Ключовим елементом у цьому контексті було віднесення органів, що «здійснюють контроль і нагляд за додержанням Конституції, законів та інших нормативно-правових актів», до категорії «правоохоронних». Тоді як за чинною на той час Конституцією України 1996 року: органом, до компетенції якого належав контроль за додержанням Конституції, був Конституційний Суд України (стаття 147 Конституції); органами, уповноваженими на контроль додержання законів іта інших нормативних актів, були суди звичайної юрисдикції (відповідно до Розділу VII Конституції «Правосуддя»; органами, що «продовжували виконувати функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів», були органи прокуратури (пункт 9 Розділу XV Конституції «Перехідні положення»).

18. Водночас у тлумаченні за «Юридичною енциклопедією» (2003 р.) є елементи, які в розглядуваному контексті варті уваги, бо вказують, що до «правоохоронних органів» належать і ті, що «спеціально уповноважені **забезпечувати правопорядок, застосовувати заходи державного примусу** до правопорушників».

19. Активне й усталене вживання слова *правоохоронний* в українській мові упродовж усього постсовєтського періоду – як компонента запровадженого в часи СРСР поняття «правоохоронні органи» – має свої особливості, які неодмінно треба брати до уваги в контексті розв’язання питання, порушеного у Зверненні. Ці специфічні прикмети зумовлені тим, що в українській мові слова *охорона*²⁰, *оборона*²¹, *захист*²² контекстуально можуть бути взаємозамінними (відповідно, і слова *охоронець*²³, *оборонець*²⁴, *захисник*²⁵), що спричинили термінологічну плутанину – найгірше в юридичній площині.

¹⁹ Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998 – Т. 5: П – С. 2003, 47.

²⁰ **ОХОРО́НА** – 1. Дія за знач. **охороняти**. 2. Загін, організована група, що охороняє кого-, що-небудь (Словник української мови: у 20 т. Т. 11. К.: Наукова думка, 2020. С. 607).

²¹ **ОБОРО́НА** – 1. Дія за знач. **обороняти** і **оборонятися**. 2. Заступництво (у 3 знач.), підтримка (у 1, 2 знач.)[...] 5. *юр.* Захист обвинуваченого під час суду (Словник української мови: у 20 т. Т. 11. К.: Наукова думка, 2020. С. 37–38).

²² **ЗА́ХИСТ** – 1. Дія за знач. **захищати, захистити** і **захищатися, захиститися**. 2. Заступництво, охорона, підтримка [...] 4. *юр.* Сторона, яка захищає обвинуваченого в суді; оборона (Словник української мови: у 20 т. Т. 5. К.: Наукова думка, 2014. С. 626).

²³ **ОХОРО́НЕЦЬ** – 1. Той, хто охороняє, стереже кого-, що-небудь; член охорони (у 2 знач.). 2. Той, що піклується про збереження чого-небудь, оберігає щось. 3. Той, що захищає кого-небудь, дбає про його безпеку, добробут і т. ін. 4. Той, хто стежить за дотриманням чогось, піклується про непорушність, недоторканність чого-небудь (звичаїв, законів і т. ін.) (Словник української мови: у 20 т. Т. 11. К.: Наукова думка, 2020. С. 607).

²⁴ **ОБОРО́НЕЦЬ** – 1. Той, хто обороняє, захищає кого-, що-небудь від нападу, ворожих дій і т. ін.; захисник. 2. *юр.* Той, хто відстоює інтереси обвинуваченого під час судового процесу; захисник (у 3 знач.) (Словник української мови: у 20 т. Т. 11. К.: Наукова думка, 2020. С. 38).

²⁵ **ЗАХИСНИК** – 1. Той, хто захищає, обороняє, охороняє кого-, що-небудь від нападу, замаху, удару, ворожих, небезпечних і т. ін. дій. 2. Той, хто пильно стежить за недоторканністю чого-небудь і багато робить для цього. 3. *юр.* Той, хто відстоює в суді інтереси обвинуваченого (Словник української мови: у 20 т. Т. 5. К.: Наукова думка, 2014. С. 625).

20. Утім постає питання: чи можуть бути взаємозамінними поняття, утворені за допомогою поєднання слів *охоронець*, *оборонець*, *захисник* зі словом *право* (як спільним елементом для трьох утворених у такий спосіб), як-от: **правоохоронець**, **правозахисник**, **правооборонець**?

21. Сучасний *Словник української мови* подає значення цих слів так: **ПРАВОЗАХИСНИК** – Людина, яка займається правозахистом²⁶; **ПРАВООХОРОНЕЦЬ** – Той, хто працює в правоохоронних органах²⁷ (а прикметника «правоохоронний» подано у значенні «який стосується прав громадян і державних установ»²⁸). Однак це джерело, як і його попередник – СУМ у 11 т. (К.: Наукова думка, 1970–1980), не містить слова **ПРАВООБОРОНЕЦЬ**. Хоча в українській мові воно є. Окрім того, що відоме з українських джерел ще 1918 року, коли його почали застосовувати як питомо українське у словосполученні на позначення *колегій правооборонців*, («що стало за початок радянської адвокатури»²⁹), його можна також бачити вживаним також, але із зовсім іншим значенням. Зокрема, збірка поезій «Живі смолоскипи» авторства Яра Славутича (Едмонтон, 1983 р.) містить «*портрети правооборонців*», кого так названо «живими смолоскипами» в плеяді одержимих боротьбою проти московського поневолення України, за її свободу і самостійність у нелюдських умовах московського тоталітаризму в період 60-х та 70-х років. З-поміж тридцяти імен таких *правооборонців* найвідоміші: В'ячеслав Чорновіл, Святослав Караванський, Валентин Мороз, Левко Лук'яненко, Іван Світличний, Василь Стус, Олесь Бердник, Оксана Мешко, Микола Руденко. Дещо пізніше Яр Славутич написав окремого вірша «*Правооборонці*» (1988 р.) з іменами ще інших борців за волю України. *Українським правооборонцем* представлено також педагога Івана Бровка на сторінках газети «Незборима нація» (видання історичного клубу «Холодний Яр»: <http://nezboryma-naciya.org.ua/show.php?id=258>). Поза тим, у контексті захисту людських прав українською саме *оборонець* (а не *охоронець*) цілком відповідає англійському іменникові *defender*, застосованому в офіційній назві ООНівського документа *UN Declaration on Human Rights Defenders* (у перекладі українською: *Декларація ООН щодо оборонців людських прав*)³⁰. На вебсторінці Управління Верховного комісара з людських прав пояснено, що термін *human rights defenders* (українською: *оборонці людських прав*) застосовують на позначення *людей, хто самостійно або разом з іншими, безвідносно до професії або іншого статусу, у мирний спосіб обстоює, захищає або впроваджує людські права* (див.: <http://ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders/declaration-human-rights-defenders>)³¹.

Термін *правооборонець* використовували в документах і пресі української діаспори у значенні сучасного правозахисник, як і *оборона людських прав*, а не *захист прав людини*. В українській мовній практиці здавна функціонував вислів *правна оборона*, що є відповідником російському *судебная защита* (Російсько-український словник, 1929, Т.2. З–Н, За ред. А.Ю. Кримського, с. 113), а також *оборона свого права*, *оборона людських прав* (там само, Т.3. О–П за ред. С.О. Єфремова, с. 135); *оборона звинувачуваного* (Російсько-український словник, 1930, О. Ізюмов, r2u.org.ua). У мовній практиці УНР термін *оборона* вживали в значенні

²⁶ Словник української мови: у 20 т. Т. 14. К.: Наукова думка, 2023. С. 817.

²⁷ Там само. С. 818.

²⁸ Там само. С. 819.

²⁹ Див.: Ривлін А. Ювілейні нотатки // *Револуційне право*. 1932, № 13–14. С. 364.

³⁰ Ухвалена одностайно 8 березня 1998 р. Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН А/RES/53/144.

³¹ Див.: Головатий Сергій. Щодо мови правничої. Студії. Зібране. Словники. Документи. К.: Наш Формат, 2024. С. 404–405.

юридичного, процесового або політичного захисту, а в судовому процесі адвоката називали *оборонцем*. У правничій термінології та офіційних документах того часу одну зі сторін судового процесу послідовно позначали як *оборона* (або *оборона сторони*). Цю практику перенесено й на діяльність діаспори, зокрема, переклад *Human Rights Defense* – як *Оборона людських прав*; Світовий конгрес вільних українців для підтримки українських дисидентів створив *Комісію оборони людських прав*, учасників руху називали *правооборонцями*.

22. На тлі окресленої картини щодо семантичної близькості та водночас можливої взаємозаміни слів *охорона*, *оборона*, *захист* (відповідно: *охоронець*, *оборонець*, *захисник*) на практиці саме в українському суспільному бутті не так давніх днів оприявнилось явище, яке немає нічого спільного зі здоровим глуздом. Зокрема, коли під час *Революції Гідності* сталося масове вбивство неозброєних людей, які мирно протестували проти тиранічної влади, то за узвичаєною із советських часів термінологією доводиться сприймати так, що то були не хто інші, як «правоохоронці», хто зі снайперських гвинтівок убивали *правозахисників* і *правооборонців*. Тому й не дивно, що в пресі та розмовній мові можна нерідко побачити або почути новотвір *правопохоронці* – з виразно негативною оцінкою зловживань посадовцями або інституціями наданими їм повноваженнями та функціями.

23. У всьому комплексі проблем, що виникли в результаті запровадження в офіційний ужиток у часи СРСР російського поняття «правоохранительные органы» з його калькованою формою в українській мові «правоохоронні органи» – а це поняття треба сприймати не інакше як советизм, виразний приклад новомови й лексики тоталітаризму (тоталітарної мови, що «стала втіленням ідеологічних догм, засобом ідеологічного впливу та формування світосприйняття, відповідного інтересам владної верхівки тоталітарного суспільства»)³², бо його значення підпорядковували комуністичній ідеології та провідній меті тогочасного режиму, – ключовим стало цілеспрямоване застосування цих понять як відповідників в обох мовах до англійського вислову *law-enforcement bodies/agencies/authorities*. Водночас варто зауважити, що цей англійський вислів навіть у післясоветський період в українській практиці належав до тих, що їх у професійних колах мовознавців-перекладачів зазвичай кваліфікують як «труднощі перекладу». Прикладом слугує найбільший за числом лексичних одиниць словник, у якому словосполучення *law-enforcement authorities* подано з позначкою *юр.* – «адміністративні власті (*поліція, прокуратура*)»³³. Такий варіант пояснення засвідчив, що зміст англійського поняття в перекладі українською базовано на ідеологізованому штампі, бо там значилась *прокуратура*. За всіма ознаками проблема змісту поняття «правоохоронні органи» в поєднанні із з'ясуванням, чи можна його застосовувати як коректний відповідник англійського вислову *law-enforcement bodies/agencies/authorities*, тривалий час не мала розв'язання в Україні.

24. Треба зважати на те, що запроваджений за тоталітарного режиму наприкінці 50-х – початку 60-х рр. XX ст. російськомовний термін *правоохранительные органы* в сучасній Московській державі застосовують у тих часів значенні – цілковито відповідно до сутності

³² Див.: Ренчка Інна. Лексикон тоталітаризму. К.: «КЛІО», 2018. С. 31.

³³ Англо-український словник: у 2 т. Близько 120 000 слів / Склад М.І. Балла. К.: Освіта, 1996. Т. 1. С. 356.

теперішнього диктаторського політичного режиму. Переконливими ознаками цього є те, що там і далі *правоохранительную деятельность* тлумачать як *государственную деятельность с целью охраны права*, а до функцій *правоохранительных органов* відносять сукупно те, що належить до різних гілок влади (тобто всупереч принципу поділу влади й поєднуючи непоєднуване), зокрема: конституційний контроль; правосуддя; прокурорський нагляд; розслідування правопорушень; виконання судових рішень; оперативно-розшукова діяльність; охорона громадського порядку; надання юридичної допомоги. У навчальній літературі для закладів вищої освіти до *правоохранительных органов* віднесено, зокрема: усі види судів, прокуратуру, органи попереднього слідства, органи дізнання, адвокатуру, органи, «що сприяють виконувати правоохоронну діяльність» (нотаріат, приватні й охоронні служби, служба судових приставів)³⁴.

Б. Термін *органи правопорядку*

25. В Україні термін *органи правопорядку* офіційно запровадили у зв'язку з унесенням змін до Конституції України 2 червня 2016 року в результаті ухвалення Верховною Радою України Закону № 1401-VIII («Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)». Відтоді в тексті статті 131¹ зазначено, що прокуратура має повноваження провадити «нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями *органів правопорядку*». Того самого дня Верховна Рада України ухвалила Закон «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII, у якому також застосували це поняття.

26. У Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» зазначено, що поняття «**орган правопорядку**» вжито в ньому «відповідно до світової практики та усталеної в Європі юридичної термінології» як український відповідник англomовного терміна *law enforcement agency*, застосовуваного на позначення поліцейних служб (цивільної поліції, мілітаризованої поліції – жандармерії, військової поліції, «інших органів, до компетенції яких віднесені слідство та оперативно-розшукова діяльність». Зазначене вказує на намір ужити терміна *органи правопорядку* на конституційному рівні як українського відповідника до англomовного терміна *law enforcement agency* **не поряд** (як декому може уявлятися) із терміном *правоохоронні органи*, а в зовсім новій якості – **замість** останнього. Треба брати до уваги, що для такої заміни в статті 17 Конституції (де міститься термін «правоохоронні органи») тоді не було реальної можливості, оскільки це стосувалося б Розділу I Конституції («Загальні засади») і відповідно до приписів Розділу XIII («Внесення змін до Конституції України») потребувало б затвердження всеукраїнським референдумом. З огляду на те, що, як указано в Пояснювальній записці, «судову реформу було визнано як першочергову» відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5, то Президент України як автор означеного законопроекту про внесення змін до Конституції вирішив обмежитись оновленням лише тих

³⁴ Гезетдинов Н.И. Правоохранительные органы Российской Федерации: учебник. 2-е издание, переработанное и дополненное. Казань: Казанский университет, 2012. 302 с.

розділів Конституції, що не потребували затвердження всеукраїнським референдумом, зокрема Розділу VIII («Правосуддя») і Розділу XII («Конституційний Суд України»).

27. Запроваджуючи новий термін *органи правопорядку* як український відповідник до англomовного терміна *law enforcement agency*, автор законопроекту про внесення змін до Конституції послався конкретно на документ ООН, що його ухвалила Генеральна Асамблея Резолюцією 34/169 від 17 грудня 1979 року – «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку»³⁵. Переклад назви документа українською є дослівним відтворенням перекладу російською як однією з офіційних мов ООН: «Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка»³⁶. Із цього випливає, що англійському *law enforcement* російською відповідало *поддержание правопорядка*, а українською – *підтримання правопорядку*.

28. Відповідно до статті 1 Кодексу цього виду посадовці повинні повсякчас виконувати обов'язок, покладений на них приписами права (*by law*) – «служити спільноті та захищати кожного від протиправних дій з високою мірою відповідальності, що її вимагає їхня професія». У Коментарі ООН до статті 1 Кодексу сказано: термін *law enforcement officials* охоплює всіх обраних або призначених службовців *of the law*, «які виконують поліцейні повноваження, зокрема, повноваження арешту або затримання». Для українського користувача надто складним для розуміння видався вислів, за допомогою якого в тексті документа англійською окреслено коло посадовців, що їх охоплює термін *law enforcement officials*, а саме – *officers of the law*, оскільки жодне зі значень англійського слова (*the*) *law*, що їх подає перекладний словник [1) закон; 2) право; правознавство; юриспруденція; 3) професія юриста; 4) суд; судовий процес; 5) закон (*природи, науковий*); 6) правила (*зру*); 7) *спорт*. перевага, що надається противникові у змаганні; 8) потурання]³⁷, не є придатним для тлумачення цього вислову. Щоправда, текст Коментаря в перекладі російською подав вислів *officers of the law* як «должностные лица, связанные с применением права»³⁸, що власне тяжіє до невизначеного кола осіб у невизначеній ділянці суспільних відносин. Утім невизначеність того, саме яких службовців відносити до роду, означеного в Коментарі до статті 1 Кодексу як *officers of the law*, певною мірою долалось ясністю статті 1 через покладання приписами права на цю категорію посадовців обов'язку – «служити спільноті та захищати кожного від протиправних дій з високою мірою відповідальності, що її вимагає їхня професія».

29. Дещо корисним у цьому аспекті виявилось всесвітньо визнане авторитетним спеціальне джерело в ділянці права – *Black's Law Dictionary*. В одному з його видань термін *law enforcement officer* витлумачено так: «Ті, чиїм обов'язком є **оберігати громадський порядок**»³⁹. В іншому виданні цього словника є тлумачення терміна *law enforcement* – 1.

³⁵ A/RES/34/169. Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Adopted by General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979.

³⁶ Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка. Принят резолюцией 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН от 17 декабря 1979 года. Джерело:

https://un.org/rudocuments/decl_conv/conventions/code_of_conduct.shtml

³⁷ Англо-український словник: у 2 т. Близько 120 000 слів / Склад М.І. Балла. К.: Освіта, 1996. Т. 1. С. 656–657.

³⁸ Джерело: https://un.org/rudocuments/decl_conv/conventions/code_of_conduct.shtml

³⁹ Black's Law Dictionary. Definitions of the Terms and Phrases of American and English Jurisprudence, Ancient and Modern / By Henry Campbell Black, M. A. Revised Fourth Edition. St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1968. P. 1029.

Виявлення порушень приписів права і покарання за такі порушення (цей термін не обмежено сферою виконання приписів кримінального права). 2. Кримінальна юстиція. 3. Поліціянти та інші посадовці виконавчої гілки влади, на яких покладено відповідальність за виконання і забезпечення додержання кримінального права⁴⁰. Тут же термін **law enforcement system** представлено через пояснення терміна **criminal justice system** («система кримінальної юстиції»)⁴¹.

30. Іншими нормативними джерелами, якими керувались 2016 року, застосовуючи український термін *орган правопорядку* як відповідник англомовного вислову *law enforcement agency* в тексті законопроекту щодо внесення змін до Конституції, зокрема, у статті 131¹ (хоча про це не зазначено в Пояснювальній записці) були два акти «м'якого» права Ради Європи – Рекомендація *Rec(2001)10* Комітету міністрів РЄ щодо Європейського Кодексу поліційної етики від 19 вересня 2001 року⁴² та Рекомендація *Rec(2001)11* Комітету міністрів РЄ щодо напрямних принципів протидії організованій злочинності від 19 вересня 2001 року⁴³.

31. Рекомендація *Rec(2001)10*, крім того, що в ній було пряме посилання на ООНівський Кодекс «поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку», містила роз'яснення деяких понять, із зазначенням, що Європейський Кодекс «застосовний до традиційних публічних поліційних сил або поліційних служб, або до інших суспільством уповноважених і/або контрольованих органів, головним завданням яких є **підтримання правопорядку** в громадянському суспільстві» (*“maintaining law and order in civil society”*) та яким держава дозволила **застосовувати силу** і/або спеціальні повноваження для таких цілей» (*“to use force and/or special powers for these purposes”*). «Головними завданнями поліції в демократичному суспільстві, керованому правовладдям» (*“in a democratic society governed by the rule of law”*) документ визначив таке:

- «підтримувати **громадський спокій і правопорядок** у суспільстві» (*“to maintain public tranquility and law and order in society”*);
- захищати й не допускати порушення засадничих прав і свобод особи, закарбованих, зокрема, у Європейській конвенції з людських прав;
- запобігати й протидіяти злочинам;
- виявляти злочини;
- забезпечувати допомогу та послуги людям⁴⁴.

⁴⁰ Black's Law Dictionary. Eighth Edition. St. Paul: West Publishing Co., 2004. P. 901.

⁴¹ *Ibidem*. PP. 403, 901.

⁴² Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics (*Adopted by the Committee of Ministers on 19 September 2001 at the 765th meeting of the Ministers' Deputies*).

⁴³ Recommendation Rec(2001)11 of the Committee of Ministers to member states concerning guiding principles on the fight against organized crime (*Adopted by the Committee of Ministers on 19 September 2001 at the 765th meeting of the Ministers' Deputies*).

⁴⁴ Див.: Appendix to Recommendation Rec(2001)10.

32. Рекомендація *Rec(2001)11* містила визначення терміна *law enforcement agency* – «будь-який орган публічної влади, якому доручено розслідувати та/або переслідувати кримінальні правопорушення відповідно до його юридичного мандата»⁴⁵.

33. За сучасного загального розуміння в міжнародній практиці англомовного терміна *law enforcement* уживають на позначення системи й діяльності, за допомогою яких визначені владою органи та їхній особовий склад організовано діють задля виконання приписів права, підтримання публічного (громадського) порядку, гарантування суспільної безпеки і виявлення, розслідування або попередження порушень юридичних норм. Відповідно, терміна *law-enforcement body* та його еквівалента *law-enforcement agency* вживають у значенні: офіційна владна структура (орган, установа, відомство), відповідальна за **підтримання публічного (громадського) порядку**, запобігання злочинам, гарантування того, що приписів права в конкретній сфері суспільного життя додержано. Таким органам дозволено використовувати санкціоновані державою повноваження (зокрема, провадити арешт, обшук і застосовувати силу) з метою розслідування й припинення неправомірної діяльності. У документах Ради Європи належність до органів, позначених терміном *law-enforcement*, визначають **за їхньою функцією, а не за назвою**. Як можна бачити з документа *Rec(2001)10*, – це традиційні публічні поліцейні сили або поліцейні служби чи ж інші органи, уповноважені **підтримувати правопорядок** у суспільстві. Залежно від контексту (як-от: антикорупційне спрямування, торгівля людьми, кіберзлочинність) термін *law-enforcement* часом охоплює пов'язані органи, як-от: ті, що виконують охоронні функції; митні органи; податкова поліція; національні антикорупційні бюро. Усі такі органи належать до системи органів **лише виконавчої влади**.

34. Зі сказаного випливає, що зміст застосованого в тексті статті 131¹ Конституції України терміна *орган правопорядку* як відповідника до англомовного правничого терміна *law-enforcement body* (або його еквівалента: *law-enforcement agency*) треба розуміти не за назвою органів чи за усталеним з минулих тоталітарних часів їх переліком у задавненому законодавстві, а за функцією відповідно до сучасної загальної міжнародної практики, що впливає з офіційних документів ООН і Ради Європи.

35. Запровадженого під час унесення змін до Конституції України 2016 року в статті 131¹ терміна **орган правопорядку** було утворено на основі словосполучення, що описує його сутність за головним завданням відповідно до дефініцій англомовного терміна *law-enforcement body/agency*, що їх містять зазначені вище офіційні документи ООН і Ради Європи – *орган підтримання правопорядку*. Щоб задовольнити вимоги до терміна, однією з яких є раціональна стислість (Г.2.4)⁴⁶, було застосовано скорочення (редукцію) зазначеного словосполучення – випущенням слова *підтримання*, що не вплинуло на зміст нового терміна як українського відповідника до англомовного.

36. Окремо варто зауважити, що український термін «орган правопорядку» є більш точним відповідником не лише до англійського *law-enforcement body/agency*, а й до німецького *Rechtsschutzorgane*.

⁴⁵ Див.: Appendix to Recommendation Rec(2001)11.

⁴⁶ Національний стандарт України. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. ДСТУ 3966:2009. Видання офіційне. К.: Держспоживстандарт України, 2010.

37. Крім того, показником «неукраїнськості» терміна *правоохоронний* є обмеження його словотвірного потенціалу в українській мові: неможливість утворити дієслово *правоохороняти* призводить до утворення штучних громіздких конструкцій на зразок *здійснювати правоохоронну діяльність*.

38. Із усього наведеного вище випливає, що *правоохоронні органи* і *органи правопорядку* – це два самостійні правничі терміни. Першого запроваджено в російській мові (*правоохранительные органы*) в часи московської тоталітарної системи (наприкінці 50-х та на поч. 60-х років XX ст.), звідки його перенесено було в скалькований формі в українську мову. Тоді його було задумано й використано з цільовим для тієї системи призначенням – як міфологізовану ідеологему новомови, щоб укорінювати в суспільній свідомості уявлення про те, що репресивні й каральні органи тогочасної влади (зокрема: советська прокуратура, КГБ, міліція) «охороняють право», а не власне тоталітаризм, керований комуністичною партією. Його безпідставно й маніпулятивно почали застосовувати як відповідник до англomовного терміна *law-enforcement body/agency*. Тому цей термін треба кваліфікувати як советизм, якого має бути вилучено з офіційного вжитку та з української правничої мови. Поява другого терміна в тексті Конституції України в 2016 році пов'язана з наміром заступити зазначений советизм і запровадити в українській правничій мові правильний відповідник до англomовного терміна *law-enforcement body/agency*, ґрунтуючись на тому семантичному значенні цієї термінологічної одиниці, що його витлумачено в офіційних документах ООН і Ради Європи.

39. Терміни *правоохоронні органи* і *органи правопорядку* **не є змістовно тотожними та взаємозамінними**, навіть частково.

II. Щодо питання 2: Якими є співвідношення конституційних термінів *правоохоронні органи*, *органи правопорядку* та *органи досудового розслідування*?

40. Це питання розкрито у відповіді на питання 1. Водночас треба зауважити, що функцію, притаманну органі правопорядку, може бути покладено як на всю інституцію (орган), так і на її (його) окремий структурний підрозділ. Якщо функцію покладено лише на окремий структурний підрозділ органу влади, то сам орган – як цілісний – не набуває природи органу правопорядку.

III. Щодо питання 3: Які функції, передбачені Конституцією України, притаманні правоохоронним органам та органам правопорядку?

41. Це питання не належить до термінологічної сфери. Але викладене раніше щодо питання 1 містить відповідь на це запитання також. Крім того, треба зауважити, що Конституція не є актом, що докладно, а то й вичерпно, визначає, які саме функції притаманні органам, про які йдеться в запитанні. Власне функції та саме яких органів вони є – визначає законодавець.

IV. Щодо питання 4: Чи притаманні правоохоронним органам / органам правопорядку оборонні / безпекові функції?».

42. Це питання не належить до термінологійної сфери. Але викладене раніше щодо питання 1 та щодо питання 3 (див., зокрема, п. 39 вище) містить відповідь на це запитання.

V. Загальні висновки

43. Помилково вважати, що у чинній редакції Конституції України термін *правоохоронні органи* і термін *органи правопорядку* використовувано «одночасно» та «паралельно». Кожний із них упроваджено в текст Конституції у різний час, що й зумовило різний зміст кожного з них – залежно від сутнісного розуміння та практичних потреб на час запровадження.

44. Помилково твердити, що деякі «правоохоронні органи» можна одночасно розглядати і як «органи правопорядку», та ще й посилаючись при цьому на тексти чинних законів. Згідно з «Правилами розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів» (ДСТУ 1.5:2015. Національна стандартизація), коли викладають сутнісну частину стандарту, то не рекомендовано цитувати і тлумачити закони України (п. 5.1.3).

45. Термін *правоохоронні органи* є советизмом, що його було запроваджено в українську мову як скальковану форму з російського терміна *правоохранительные органы* з цільовим призначенням міфологізованої ідеології – укорінювати в суспільній свідомості уявлення про те, що репресивні й каральні органи тоталітарної системи «охороняють право», а не власне тоталітаризм, керований комуністичною партією, та використовувати його як відповідник до англійського терміна *law-enforcement body/agency*, який у демократичних системах має зовсім інший зміст. Тому термін «правоохоронні органи» має бути вилучено з офіційного вжитку та з української правничої мови загалом як советизм, що відповідатиме завданням, визначеним у Постанові Верховної Ради України «Про посилення ролі української мови в утвердженні Української держави» (15 січня 2026 року, № 4764–IX).

46. Термін *органи правопорядку* запроваджено в тексті Конституції України на заміну поняттю «правоохоронні органи» під час внесення до неї змін 2 червня 2016 року саме як український відповідник до англійського терміна *law-enforcement body/agency*, зміст якого визначено в офіційних текстах ООН і Ради Європи, згідно з чим належність до категорії «органів правопорядку» визначають не за назвою органів, а за їхніми функціями.

47. Термін *правоохоронні органи* і термін *органи правопорядку* не є ані змістовно тотожними, ані взаємозамінними, навіть частково.

**Керівник Центру правничої термінології
Сергій Головатий**

